

Holger-René Bruckhoff, **Zur Entwicklung der Zentralbanken und der Bankaufsicht in Deutschland und in den Niederlanden. Ein Rechtsvergleich aus rechtshistorischer und zeitgeschichtlicher Perspektive** (Dissertatie Münster 2009, Europäische Hochschulschriften. Reihe 2. Rechtswissenschaft 4943; Frankfurt am Main [etc.]: Peter Lang, 2010, 535 p., ISBN 978 3 631 59558 9).

De laatste jaren is er sprake van een toenemende belangstelling voor de historische ontwikkeling van het banktoezicht. Dat toezicht is niet in alle landen hetzelfde georganiseerd. In Nederland berust het toezicht op de financiële sector bijvoorbeeld bij de centrale bank, De Nederlandsche Bank. In Duitsland is echter sprake van een afzonderlijke toezichthouder. Deze en andere verschillen zijn tot dusverre nog nauwelijks onderwerp van historisch onderzoek geweest. De studie van Bruckhoff kan daarom gezien worden als een eerste aanzet tot comparatief onderzoek naar de oorsprong en ontwikkeling van het banktoezicht in de Europese Unie.

De auteur is geen historicus maar een jurist. Vanuit die achtergrond ontstond deze rechtshistorische studie naar het ontstaan en de ontwikkeling van de centrale bank in Duitsland en in Nederland en hun rol in het banktoezicht. De studie telt zeven hoofdstukken. Ongeveer de helft van het boek is gewijd aan het ontstaan van de centrale bank in beide landen, de andere helft behandelt de ontwikkeling van het banktoezicht. De situatie in Duitsland is telkens het uitgangspunt, waartegen de specifieke Nederlandse ontwikkeling wordt geplaatst. Geconstateerde afwijkingen worden verklaard vanuit het Nederlandse rechtssysteem en de Nederlandse economie. De vergelijkende opzet en de bijbehorende methodologische aspecten heeft de auteur uitvoerig verantwoord in het eerste hoofdstuk. Een uitgebreid notenapparaat en een bibliografie zijn vanzelfsprekend aanwezig. Een register maakt het werk geschikt als naslagwerk.

De auteur begint met een uitvoerige uiteenzetting van de institutionele ontwikkeling van de centrale bank in beide landen. Voor Duitsland gaat deze geschiedenis terug tot 1846, met de oprichting van de Preussische Bank. In Nederland legde Koning Willem I de basis voor De Nederlandsche Bank in 1814. De behandelde periode eindigt in 1998 met het Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB). Per 1 januari 1999 werden enkele bevoegdheden en taken van de nationale centrale banken overgedragen aan de Europese Centrale Bank (ECB). Vervolgens geeft de auteur een inventarisatie en beschrijving van de organisatorische aspecten van de huidige Deutsche Bundesbank en

van De Nederlandsche Bank. Aan bod komen onder meer de rechtsvorm, de relatie van de centrale bank met de overheid en de 'governance'. In de taken van de centrale bank, zoals hoedster van de nationale munteenheid en van de goud- en deviezenreserves, de bankbiljettenuitgifte, de rol in het betalingsverkeer en het banktoezicht, hebben zich de nodige veranderingen voorgedaan. Datzelfde geldt voor de juridische inbedding van de verschillende beleidsinstrumenten.

Het toezicht op het kredietwezen gaat in beide landen terug tot de crisis van de jaren dertig van de twintigste eeuw. In eerste instantie berustte het banktoezicht bij de centrale bank. Dat zou veranderen in de tweede helft van de vorige eeuw. Eerst in Duitsland, waar in 1961 een afzonderlijke toezichthouder ontstond. In ons land bleef de centrale bank tot de oprichting van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) in 2002, de enige instantie belast met het banktoezicht.

In de laatste twee hoofdstukken vergelijkt de auteur de ontwikkelingen in Duitsland en in Nederland. Een van de conclusies is dat ondanks de verschillen in juridische inbedding en maatschappelijke context er sprake is van een aantal sterk vergelijkbare ontwikkelingen en meer recent van een zekere harmonisatie in de wetgeving. Als gevolg van de internationalisering van het bankbedrijf zijn niet alleen de bankorganisaties steeds meer op elkaar gaan lijken, maar zijn ook de institutionele verschillen tussen de centrale banken en de verschillen in het nationale banktoezicht gaandeweg verkleind. Verder onderzoek zal overigens moeten uitwijzen of zich in andere landen vergelijkbare ontwikkelingen hebben voorgedaan. Daarnaast hebben enkele gebeurtenissen geleid tot een aantal specifieke nationale regelingen. Na de historische beschrijving geeft de auteur nog een schets van de contemporaine situatie. Dat blijkt de opmaat voor de afronding van dit werk, bestaande uit enkele aanbevelingen, gestoeld op de ervaringen uit het verleden.

Bruckhoff heeft naar mijn mening een belangrijke bijdrage geleverd aan de kennis over de historie van het financiële toezicht in Duitsland en Nederland. De grote verdienste ligt vooral in de vergelijking en de grondige documentatie. Dit boek biedt ruimschoots houvast voor brongebruik in vergelijkende studies naar de historische ontwikkeling van de banken die behoren tot het ESCB en van het banktoezicht in die landen. Gezien de omvang van een dergelijk project zou het mooi zijn als een Europese instelling hiertoe het initiatief nam. Vanuit deze optiek zou dit werk van Bruckhoff weleens een standaardwerk kunnen worden gelijk de oudere publicatie over Nederland, *De wetgeving nopens de Nederlandsche Bank 1814-1958* van A.M. de Jong. Het werk van Bruckhoff biedt een goede basis voor verder historisch onderzoek naar de meer recente geschiedenis van centrale banken en hun taken. Hetzelfde geldt voor een verdere rechtshistorische verkenning naar de wortels en de ontwikkeling van de verschillende toezichtmodellen. Naast deze lof is er ook een enkel minpunt. Dat betreft vooral de opzet van het boek die voor mij als Nederlandse lezer een zekere onbalans heeft in de verhouding tussen de beschrijving van de Duitse en van de Nederlandse situatie. De behandeling van de Duitse centrale bank en van het banktoezicht kenmerkt zich door

een grotere gedetailleerdheid dan de beschrijving van de Nederlandse casus. Deze onevenwichtigheid toont zich ook in het brongebruik. Graag had ik als het ware een gespiegelde en gelijkwaardige opzet gezien. Bij de bronnen en de literatuuropgave mis ik een aantal voor de hand liggende bronnen, zoals de *Jaarverslagen* en *Kwartaalberichten* van de Nederlandsche Bank na 1940, maar ook bijvoorbeeld de bundel *Banking Supervision at the CrossRoads* (2003). Deze lacune neemt niet weg, dat dit een studie van formaat is.

Joke Mooij, Rabobank Nederland